

Sámi girjjálašvuoda strategiija

Dohkkehuvvon sámedikkirádis 25.06.19

Ášši RS 062/19

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Ávjovárgeaidnu 50
9730 Karasjok/Karášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Sisdoallu

1	Álggahus	4
2	Sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi	5
2.1	<i>Hástalusat</i>	5
2.2	<i>Strategiija: Nannet sámi girjjálašvuoda gaskkusteami</i>	5
3	Sámi girjjálašvuoda buvttadeapmi	8
3.1	<i>Otnaš dilli</i>	8
3.2	<i>Hástalusat</i>	8
3.3	<i>Strategiija: Lasihit sámi girjjálašvuoda buvttadeami</i>	9
4	Bušeahhta	10

1 Álggahus

Strategiijas leat guokte váldomihttomeari: nannet sámegielat girjjálašvuoda gaskkusteami ja buvttadeami. Goappáge mihttomearis leat iežas strategiijat doaibmabijuiguin mat galget váikkuhit eanet girjjálašvuoda buot sámegielaide, eanet oainnusmahttit girjjálašvuoda ja buoridit ovttasbarggu iešguđege aktevrraid gaskka.

Girjjálašvuoda strategiija vuođđun leat mánga čilgehusa ja dieđáhusa mat juo leat mearriduvvon Sámedikkis. Sámediggeráđi álginjulggaštusas deattuhuvvo girjás ja friija kultureallin girjjálašvuodain mii lea oassin das, ja dasto man deatalaš lea ovddidit giela ja giellaarenaid (Muohtačalmmit julggaštus (2017)). Sámediggeráđi sámi girjjálašvuoda čilgehusas (2018) deattuhuvvo girjjálašvuoda iešárvvu ovddideapmi, dasa lassin ahte dat lea mielde ovdánahttimin sámegiela. Girjjálašvuoda čilgehusas čalmmustuvvojit mánga ángiruššansuorggi mihttomeriin ja strategiijaiguin olles sámi girjjálašvuoda árvoráiddu siskkobealde, earret eará sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi. Sámedikki strategiijain sámegielaid várás - Giellalutnjeme – Giellaláppim – Giellalokten (2018) – konstaterejuvvo ahte “girjjálašvuoda lea veahkkín giela ja sátneriggodaga ahtanuššamii, ja viiddida min dihtomielalašvuoda ja addá ođđa jurdagiid, ja viiddida min dihtomielalašvuoda ja doahpágiid maiguin jurddašit”. Giellaloktemis leat ollu ángiruššansuorggit main válddahuvvo sámi girjjálašvuoda, sihke buvttadeami, lohkanmiela ja gaskkusteami siskkobealde ja lea danne lunddolaš searvvahit muhtun doaibmabijuid dán dokumeanttas.

Girjjálašvuoda gaskkusteami áigumuššan lea oahpásmahttit girjjálašvuoda ja boktit lohkanhálu. Go galgá nannet sámi girjjálašvuoda de lea vealtameahttun deatalaš ahte almmuhemiin lea stuorát govdotat sihke go guoská šanjeriidda, olahusjovkui ja gillii. Deatalaččat leat sihke sámegielat girjjálašvuoda buvttadeapmi ja gaskkustandoaibmajut oainnusmahttin dihtii sámi girjjálašvuoda maid sámi girječállit čállet.

Oppalaččat sáhtta dadjat ahte almmuhuvvojit menddo unnán sámi girjjit jahká, ja ahte daid birra ii namuhuvvo mediain dohkálaččat. Sámi girjjálašvuoda ja sámi girječállit ožžot unnán saji sámi servodatdigaštallamis, muhto maddái muđui oppalaš servodatdigaštallamis. Sámedikki dáiddárisriskadeames 2019 lea dát áššečuolbma maid maddái sámi girječállit loktejit. Čujuhuvvo ahte sámi dáidda ja girjjálašvuoda dárbbasa eanet fuomášumi nátionála mediain ja Davviriikkain. Dasa lassin deattuhuvvo ahte dárbbášuvvojit eanet arenat gos girječállit sáhttet searvat ja dieinna lágiin gaskkustit iežaset girjjálašvuoda ja dasto ahte dárbbášuvvo sámi girjjálašvuoda oastinortnet.

Girjjálašvuoda iežas gillii lea deatalaš sihke giela stáhtusii ja ovttaskas olbmuide. Girjjálašvuoda sáhtta oazžut ovdan rievdadusaid, háhkat empatiija, gaskkustit oktasaš árvuvid ja identitehta, hástalit ja oazžut min áddet. Danne lea deatalaš unna álbmogii ahte buvttaduvvo ja gaskkustuvvo girjjálašvuoda olbmo iežas gillii. Sámi girjjálašvuoda ferte lassánit eanet almmuhemiid bokte. Dasa lassin ferte girjjálašvuoda gaskkustuvvot buori vuogi mielde ja leat álkidit olámuttus.

2 Sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi

2.1 Hástalusat

Sámi girjjálašvuotii ja sámi girječállide addojuvvo unnán sadji mediain, ja unnán áviissat dahje bláđit čállet sámi girjjálašvuoda girjealmmuhemiid birra. Dan geažil šaddá nu ahte sámi girjjálašvuota ja sámi girječállit eai oaččo dan fuomášumi maid dárbbasit go galget oažžut lohkkiid.

Dábálaččat lohket vánhemat mánáide eanaš. Gávdnovit viehka ollu buorit mánáidgirjijt sámegielaide ja ollu lea maiddái jorgaluvvon dárogillii. Dutkan čájeha ahte jitnosit lohkan nanne sihke hállangiela ja lohkan- ja čállingálggaid ahtanuššama. Dasa lassin buorrána vejolašvuota ahte mánát maŋŋá eallimis liiokot lohkat. Hástalusson lohkanberoštumi goziheames lea ahte ferte buvttaduvvot ja almmuhuvvot girjjálašvuota heivehuvvon boarráset mánáide ja nuoraide.

Gávdnun unnán girjjálašvuota mii lea heivehuvvon sámi nuoraide, ja lea divrras jorgalit girjjálašvuoda eará gielain sámegillii. Nuoraide fáladat davvisámegillii dál lea birrasii ildomehter románat.

Čáppagirjjálašvuota sidjiide geain lea julev- ja máttasámegiella, lea vel ain unnit fáladat. Dát mearkaša dan ahte sii geain lea beroštupmi lohkat girjjálašvuoda mii lea bivnut sihke nationála ja riikkaidgaskasaš dásis fertejit lohkat dárogillii dahje eangalagillii. Jos galgá movttiidahttit nuoraid lohkat, de ferte leat girjjálašvuota mas lea eanet oktavuota sidjiide go árbevieruide ja vuordámušaide dan ektui maid berrejit lohkat.

Bibliotehkat ja girjjálašvuoda festiválat leat deatalaš arenat sámi girjjálašvuotii oahpásmahttimii. Ollu sámi kulturfestiválain lea sierra girjjálašvuoda prográmma. Dasa lassin bovdejuvvojit sámi girječállit eará nationála ja riikkaidgaskasaš girjjálašvuoda festiválaide. Girjjálašvuoda viesuin lea leamaš fokus sámi girjjálašvuotii, ja sámi girjjálašvuoda guovddáš Kárášjogas láve ieš lágidit girjjálašvuoda doaluid.

Buorre lea go sámi girjjálašvuota ja sámi girječállit čalmmustuvvojit eará arenain. Dasto dárbbasit sámi girječállit ollu iežaset arenaid gos čalmmustahttet sin girjjálašvuoda ja gos sáhttet deaivvadit lohkkiguin. Sámediggi lágida girjjálašvuoda beivviid juohke jagi ovttas Sámi girječállidsearviin. Sámedikki girjjálašvuoda beavvit leat bures ásašuvvon sámi girjjálašvuoda ja girječállibirrasis ja dasa lea stuorra beroštupmi searvat sihke skuvlaohppiid ja earáid beales. Ain lea dárbu bisuhit girjjálašvuoda beivviid dan hámis go dál lágiduvvojit. Oaidnit baicce ahte dárbbasuvvojit eanet ruđat dasa vai livččii stuorát doaibmamunni ovddidit ja viiddidit prográmma ja bovdet eanet girječálliid. Dasa lassin lea sávaldat lágidit girjjálašvuoda beivviid eará báikkiin go Kárášjogas Sámedikkis.

Dál ii gávdnun sámi girjjálašvuoda oastinortnet. Norgga kulturráđis lea dárogielat girjjálašvuoda oastinortnet, muhto sámi girjjálašvuota ii leat das mielde. Sámediggi bargá dan ala ahte sámegiela girjjálašvuota ja sámi girjjálašvuota eará gielaide galgá mielde dálá oastinortnegii.

2.2 Strátegiija: Nannet sámi girjjálašvuoda gaskkusteami

Stuorra dárbu lea eanet ulbmillaččat gaskkustit sámi girjjálašvuoda buoridan dihtii beroštumi ja oažžun dihtii eanet lohkkiid. Go ásaša gaskkustanvirggiid julev- ja máttasámi guvlui, de sáhttet dat ásašit lágadet ovttasbarggu iešguđege ásašusaid gaska oainnusmahttin dihtii sámi girjjálašvuoda sierra doaluid láchima bokte. Dien oktavuodas leat sámi giellaguovddážit/sámi ásašusat deatalaš ovttasbargobealit. Giellaguovddážiid bargu váikkuha sámegielaid oainnusmahttima, ja lea dieinna lágiin háhkamin čoagganansajiid ja arenaid sámegielaid geavaheami várás.

Sámediggi oaidná ahte lea dárbu buoridit beroštumi sámi girjjálašvuhtii ja movttiidahttit lohkat ja čállit (vižžojuvvon Sámedikki strategijjat sámegielaide”). Dás šattašedje báikkálaš bibliotekhat ja fylkabibliotekhat lunddolaš ovttasbargoguoibmin.

Ovddasvástádusjuohku hálldašandásiid gaska lea mearriduvvon álbmotbibliotekhalágas. Bibliotekhat leat geatnegahttojuvvon lága bokte árrjalaččat gaskkustit girjjálašvuoda, ja deattuhit “kvalitehta, buotbealatvuoda ja áigequovdilvuoda iežaset fálddagain mánáide ja rávisolbmuide”. Gielddain lea ovddasvástádus álbmotbibliotekaid ja vuodđoskuvlla skuvlabibliotekaid fágalaš ja ekonomalaš doaimmas. Stáhta ovddasvástádus lea bibliotekhaulbmil mii ii lunddolaččat gula ovttaskas gielddaid ovddasvástádussuorgái, dahje mii lea erenoamáš deatalaš nátionála bibliotekavuogádaga bisuheapmái. Stáhtas lea ovddasvástádus bibliotekaid doaimmas universitehta- ja allaskuvlasuorggis ja soames erenoamášbibliotekhas.

Álbmotbibliotekhat galget “... ovddidit čuvgejumi, oahpu ja eará kultuvrralaš doaimma árrjalaš gaskkusteami bokte ja bidjat girjjiid ja eará mediaid nuvtá buohkaid geavahussii geat ássat riikkas”. Dat mearkaša dan ahte dain alddiineaset lea ovddasvástádus addit bibliotekafáldaga maiddá sámi geavaheddjiide geat ássat gielddas.

Sámedikki bibliotekha galgá veahkehit bibliotekaid nu ahte dain lea buorre ja áigequovdilis sámi ávnnasčoahkkádus olámuttus bibliotekhas. Dasa lassin galgá bibliotekha váikkuhit sámi girječálliid oainnusmahttima ja juohkit dieđuid ođđa sámi girjjálašvuoda birra.

2.2.1 Doaimbaidju 1. Nannet gaskkusteami julev- ja máttasámi guovllus

Ásahuvvojit guokte gaskkustanvirggi main lea viiddis gelbbolašvuodta sámi giela, girjjálašvuoda ja gaskkusteami siskobealde. Dat čađahuvvo nu ahte Sámedikki bibliotekha oktavuhtii ásahuvvojit virggit julev- ja máttasámi guvlui. Dat dávista dasa mii čuožžu stuorradiggedieđáhusas nr 23, (2008-2009) Bibliotekha: “Sámedikki bibliotekhas lea bajimuš ovddasvástádus bibliotekafáldaga nannemis ja ovddideames sámi álbmoga várás”, ja áigu váikkuhit dan ahte Sámedikki bibliotekha šaddá olles sámi guovllu bibliotekhan.

Virgi julevsámi guovllus ásahuvvo Árran julevsáme guovddáži.

Virgi máttasámi guovllus biddjojuvvo Sijti Jarnjei.
Stillingen i sørsamisk område etableres på Sijti Jarnge.

Virggit galget earret eará:

- movttiidahttit álbmotbibliotekaid julev- ja máttasámi guovllus gaskkustit sámi girjjálašvuoda nu ahte lágídit sámi girječálligalledemiid, lohkanbottuid sámegillii jna.
- fitnat mánáidgárddiin ja skuvllain gos leat sámi mánát ja juohkit dieđuid sámi girjjálašvuoda birra.
- ásahit buori ovttasbarggu bibliotekhaiguin nu ahte dat ožžot buori čoahkkádusa mas lea sámi girjjálašvuodta.
- ovttas bargat sámi giellaguovddážiiguin, sámi kulturguovddážiiguin sámi girjjálašvuoda gaskkusteami ektui.
- geavahit sosiálamediaid sámi girjjálašvuoda oainnusmahttimii ja juohkit dieđuid sámi girjjálašvuoda birra.

- searvat sámi festiválaide omd. girječálliid čalmmustemiin.

2.2.2 Doaibmabidju 2: Nannet gaskkusteami davvisámi guovllus

Romssa fylkasuohkan lea ásahan Sámi bibliotekabálvalusa čielggadus- ja prošeaktabarggu maŋŋá mas bodii ovdan ahte sámegielat girjjálašvuohta ja girjjálašvuohta sámi diliid birra lei unnán dovddus, ja váikkuhan dihtii ahte álbotbibliotekkat buoridivččii dihtomielalašvuođa sámevuođa birra. Sámi bibliotekabálvalus doaibmá maiddá geavahusas Davviálbmogiid guovddáža viessobibliotekkan. Ođasblogga Sámi bibliotekabálvalus bokte almmuhuvvojit jeavddalaččat dieđut ođđa sámi almmuhemiid birra bibliotekkaide miehtá riikka, ja maiddá viehka ollu olgoriikkalaš geavaheddjiide.

Ollu gerddiid lea dovddahuvvon ahte dán lágan diehtujuohkinbargu berrešii leat Sámedikki bibliotekkas mas lea nátionála ovddasvástádus sámi girjjálašvuođa suodjaleames ja gaskkusteames. Romssa fylkasuohkan háliida ovttasbarggu Sámedikkiin virggi birra mii lea Sámi bibliotekabálvalusa oktavuodas. Romssa fylkasuohkan ja Sámediggi fertejit čielggadit lagabuidda mainna lágiin dán sáhtta dahkat. Ovttasbargosuorggit ja golut čatnasit sierra ovttasbargošiehtadussii.

Ovttasbargu sáhtta leat:

- ođasblogga Sámi bibliotekabálvalus ovddideapmi: jorgalit teavsttaid sámegillii, almmuhit ođđasiid.
  - čalmmustit mánáidgirjjiid Romssas/Finnmárkkus IBBY mánáidgirjeforuma oktavuodas. IBBY:s lea čohkkejuvvon geahčastat jagi girjjálaš buvttademiin mánáide ja nuoraide mat leat almmuhuvvon
- Norggas: girjjálašvuohta sámegillii, govvagirjijt, mánáidgirjijt, nuoraidgirjijt ja faktagirjijt.
- searvat ja ovttasbargat doaluid ektui, omd. girjjálašvuođa beaivvit.
  - ásahit buori ovttasbarggu bibliotekkaiguin nu ahte dat ožžot buori sámi girjjálašvuođa čoahkkádusa

2.2.3 Doaibmabidju 3: Sámi girjjálašvuođa beivviid lágideapmi

Sámediggi viiddida girjjálašvuođa beivviid ja bidjá daidda eanet ruđaid vai šattašii stuorát fokus sámi girjjálašvuohtii ja sámi girječálliide. Girjjálašvuođa beaivvit lea arena gos sámi girječálliit deaivvadit gaskaneaset, ja gos sáhttet čalmmustahttit sin girjjálašvuođa olbmuide.

2.2.4 Doaibmabidju 4: Lohkankampánjjat ovttas bibliotekain

Álggahit lohkankampánjjaid ovttas bibliotekkaiguin nu ahte ovdagihit ráhkadit sámegielat diehtujuohkinávdnasiid lohkankampánjjaid oktavuodas.

2.2.5 Doaibmabidju 5: Doarjja sámi girjjálašvuođa gaskkusteapmái girjebussiin

Sámedikki njuolggadoarjja girjebussiide heaittihuvvo 01.01.20. Ásahuvvo ođđa ortnet daid girjebussiid várás mat háliidit joatkit bálvalusain. Sámedikki doaibmadoarjja ii sáhte leat eanet go 500 000 ru busse nammii.

3 Sámi girjjálašvuoda buvttadeapmi

3.1 Otnáš dilli

Sámediggi lea jahkásaččat juolludan doarjaga sámegielat girjjálašvuoda almmuhemiide ohcanvuđot ortnega bokte. Ohccit leat ollu ja ohcamiid lohku lassána jagis jahkái. Girjjálašvuoda doarjja juolluduvvo sihke čáppagirjjálašvuoda, fágagirjjálašvuoda ja digitála almmuhemiide. Sámediggi lea eanaš okto addimin doarjaga sámegielat girjjálašvuhtii mii dieinna lágiin lea hástalussan sámi girjjálašvuoda buvttadeapmái. Sámediggi lea unnán vuoruhan jorgalemiid iežas doarjjaortnegiin. Dalle go lea vuoruhan jorgalemiide ruđa, de lea eanaš vuoruhan julev- ja máttasámi girjjiid. Guhká leat ohcalan bivnnuhis girjjálašvuoda jorgaleami sámegillii, erenoamážit nuoraid várás.

Lassin girjjálašvuoda ortnegii juolluduvvo njuolggadoarjja buvttadandoarjjan viđa sámi lágádussii. Njuolggadoarjja galgá sihkkarastit sámi lágádusaid doaimma, ja dasa lassin sihkkarastit sámegielat almmuhemiid. Doarjja galgá geavahuvvot maiddá sámi girječálliid ja sámi girjjálašvuoda vuovdaleapmái. Njuolggadoarjja ortnet lea ođđa ja álggahuvvui 2018s:s. Mihttomearrin lea addit lágádusaide stuorát ovddasvástádusa ja einnostan vejolašvuoda girjemánusiid válljemii ja ovttasbargui sámi girječálliiguin. Dát addá dasto sámi girječálliide stuorát einnostan vejolašvuoda ja dávjjit tihttaliid sin biografijas, mii lea dovddahuvvon hástalussan ollu sámi girječálliid gaskkas.

3.2 Hástalusat

Sámi girjjálašvuoda buvttaduvvo nu unnán ahte ii sáhte buot sohka buolvvaide addit vejolašvuoda oažžut sámi girjjálašvuoda mii bealistis livččii nannen identitehta ja giela stáhtusa. Dárbbášuvvojit eanemusat julev- ja máttasámi girjjálašvuoda buvttadeamit. Váldohástalussan lea ahte gávdnojit hui unnán girječálliit geat álgogiellan čállet julev- ja máttasámi girjjálašvuoda, ja manjmuš jagiin lea danne leamaš stuorra dárbu jorgalit girjjiid dáid gielaide. Dárbu lea árvvoštallat movt molssaektosaččat sáhtášii geavahit daid resurssaid mat leat, vai buorebut ovddidivččii ulbmila; eanet sámi girjjálašvuodta. Julev- ja máttasámi guovlluin eai leat nu ollu ásahusat go davvisámi guovllus ja danne lea leamaš dárbu addit sámi giellaguovddážiidda vejolašvuoda bargat veahkkin jorgaleames ja sámi girjjálašvuoda ovdánahttimis.

Girjjiid jorgaleapmi ii leat dušše kulturpolitihkalaš ášši, muhto maiddá giellapolitihkalaš ášši. Sámedikki buvttadandoarjaga sturrodaga geažil sámi girjjálašvuhtii ii leat dál vejolaš ruhtadit bivnnuhis románaid jorgalemiid sámegillii. Dál eai gávdno ollenget eará doarjjaortnegat main sáhtášii ohcat ruđaid girjjiid jorgaleapmái sámegielaide. Gávdno unnán ođđa digitála sámi girjjálašvuodta mii lassin livččii heivehuvvon otnáš teknologijai. Fertejit buvttaduvvot eanet sámi jietna- ja e-girjjiit ja daid ferte buktit eanet olámuddui. Jietnagirjeapplikašuvnnat leat šaddan hui bivnnuhat, man geažil lea álki lohkat girjjiid. Sámi jietnagirjjiit galggašedje oažžut sierra applikašuvnna, dahje heivehuvvot applikašuvnaide mat juo gávdnojit.

3.3 Strategiija: Lasihit sámi girjjálašvuoda buvttadeami

3.3.1 Doaibmabidju 1: Lasihit doarjaga sámi girjjálašvuoda buvttadeapmái

Sámedikki ohcanvuđot ortnegii girjjálašvuoda buvttadeapmái biddjojuvvo eanet ruhta vai buvttaduvvojit eanet girjjit báberhámis, e-girjjit ja jietnagirjjit. Oasit lasáhusas Sámedikki ohcanvuđot ortnegii girjjálašvuoda buvttadeapmái galget várrejuvot julev- ja máttasámi girjjide. Galgá leat vejolašvuhta addit doarjaga sihke álgogirjjálašvuhtii ja jorgalemiide.

3.3.2 Doaibmabidju 2: Lasihit doarjaga dan viđa sámi lágádussii mat ožžot njuolggadoarjaga

Sámedikki njuolggadoarjagii sámi lágádusaide lasihuvvo ruhta. Oasit lasáhusas várrejuvvojit sámegeilat girjjálašvuoda ja sámi girječálliid vuovdaleapmái ja gaskkusteapmái. Lágádusat galget sáddet gaskkustanplána/vuovdalanplána mas oidno masa geavahit lasseruđaid. Oasit lasáhusas galget várrejuvot julev- ja máttasámi girjjid buvttadeapmái. Galgá leat vejolašvuhta addit doarjaga sihke álgogirjjálašvuhtii ja jorgalemiide. Dasa lassin galget sámegeilat girjjit buvttaduvvot e-girjin ja jietnagirjin.

4 Bušeahtta

Doaibmabidju	bušeahtta
	1 700 000
Nannet gaskkusteamii davvisámi guovllus, iežas prošeakta	300 000
Lágidit sámi girjjálašvuoda beivviid	200 000
Lohkankampánja, iežas prošeakta	200 000
Doarjja sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmái girjebussiin	2 500 000
Doarjja sámi girjjálašvuoda prošeaktii - ohcanvuđot doarjja	1 200 000
Doarjja sámi girjjálašvuoda ovddideapmái ja ovdánahttimii - njuolggadoarjja	3 900 000
	10 000 000